

Sygn. akt III AUa 1684/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 marca 2016 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Monika Kiwiorska-Pająk (spr.)

Sędziowie: SSA Irena Różańska-Dorosz

SSA Elżbieta Kunecka

Protokolant: Magdalena Krucka

po rozpoznaniu w dniu 22 marca 2016 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z wniosku **E. L.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L.**

o odsetki

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L.

od wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 1 lipca 2015 r. sygn. akt V U 85/15

I. zmienia zaskarżony wyrok o tyle, że początkową datę odsetek ustala na dzień 19 lutego 2013 roku, a dalej idące odwołanie oddala;

II. dalej idącą apelację oddala.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 1 lipca 2015 r. Sąd Okręgowy w Legnicy zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. z dnia 18 listopada 2014 r. w ten sposób, że przyznał wnioskodawczyni E. L. prawo do odsetek z tytułu nieterminowo wypłaconego świadczenia w należnej wysokości od 05 stycznia 2013 roku.

Rozstrzygnięcie Sąd oparł na następujących ustaleniach:

W dniu 05 grudnia 2012 r. E. L. złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych wnioski o emeryturę.

Decyzją z dnia 18 lutego 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. przyznał wnioskodawczyni emeryturę od dnia osiągnięcia wymaganego wieku emerytalnego, tj. od 09 lutego 2013 r. Do ustalenia wysokości emerytury zgodnie z art. 53 ustawy o emeryturach i rentach organ rentowy uwzględnił okresy składkowe wynoszące 21 lat, 5 miesięcy i 7 dni oraz okresy nieskładkowe wynoszące 2 lata, 1 miesiąc i 9 dni. Wobec osiągnięcia wieku uprawniającego do emerytury w 2013 r. wysokość emerytury poczynając od dnia 09 lutego 2013 r. wynosiła 20% emerytury obliczonej na podstawie art. 53 ustawy emerytalnej, tj. 328,46 zł oraz 80% emerytury obliczonej na podstawie art. 26 ustawy

emerytalnej, tj. 1.242,29 zł; łącznie 1.570,75 zł. Organ rentowy przy ustalaniu wysokości świadczenia uwzględnił fakt przepracowania przez wnioskodawczynię 30 miesięcy po przyznaniu prawa do wcześniejszej emerytury i przyjął – zgodnie z art. 53 w zw. z art. 21 ustawy nową kwotę bazową. Jednocześnie organ rentowy wstrzymał wypłatę dotychczasowej emerytury, bowiem obecnie obliczone świadczenie okazało się wyższe.

Decyzją z dnia 11 stycznia 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustalił E. L. wysokość kapitału początkowego.

Sąd Okręgowy w Legnicy wyrokiem z dnia 12 listopada 2013 r., sygn. akt VU 731/13 oddalił odwołanie wnioskodawczyni od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w L. z dnia 11 stycznia 2013 r. i z dnia 18 lutego 2013 r.

Na skutek apelacji E. L. od powyższego wyroku, Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z dnia 14 sierpnia 2014 r., sygn. akt III AUa 68/14 zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Legnicy z dnia 18 lutego 2013 r. w ten sposób, iż ustalił wysokość emerytury wnioskodawczyni poczynając od dnia 09 stycznia 2013 r. na kwocie 1.642,28 zł.

W dniu 24 października 2014 r. do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wpłynęły akta zwrócone przez Sąd.

Decyzją z dnia 06 listopada 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych realizując prawomocny wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu wydał decyzję przyznającą ubezpieczonej emeryturę w wysokości wskazanej przez Sąd oraz wypłacił wyrównanie.

W dniu 12 listopada 2014 r. E. L. wystąpiła do organu rentowego z wnioskiem o przyznanie odsetek od świadczenia.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. na mocy decyzji z dnia 18 listopada 2014 r. odmówił wnioskodawczyni prawa do ustalenia i wypłaty należności z tytułu odsetek od emerytury przyznanej w wysokości ustalonej decyzją z dnia 06 listopada 2014 r. zgodnie z wyrokiem Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 14 sierpnia 2014 r. Zdaniem organu rentowego, kwota wyrównania nie obejmowała należności z tytułu odsetek, ponieważ Zakład Ubezpieczeń nie popełnił błędu przy ocenie sprawy, bowiem przyznanie świadczenia było molwie dopiero na podstawie prawomocnego orzeczenia Sądu.

Sąd Okręgowy uznał odwołanie za uzasadnione wskazując, iż w sprawie rozstrzygnięcia wymagała kwestia, czy organ rentowy ma obowiązek zapłaty odsetek od emerytury, przyznanej wprawdzie wnioskodawczyni na mocy decyzji ZUS, jednak w wysokości ustalonej wyrokiem Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 14 sierpnia 2014 r., sygn. akt III AUa 68/14 w kwocie 1.642,28 zł i wypłaconej na mocy decyzji organu rentowego z dnia 08 listopada 2014 r. wraz z wyrównaniem. Zagadnienie to wymagało ustalenia, czy wypłata przedmiotowego świadczenia nastąpiła w terminie przewidzianym przepisami prawa, a jeśli nie – czy opóźnienie w wypłacie wynikało z przyczyn, za które organ ponosi odpowiedzialność. Zgodnie bowiem z art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 r., Nr 205, poz.1585 z późn. zm.), jeżeli Zakład Ubezpieczeń Społecznych – w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych – nie ustalił prawa do świadczenia lub go nie wypłacił, jest obowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości odsetek ustawowych określonych przepisami prawa cywilnego. Nie dotyczy to przypadku, gdy opóźnienie w przyznaniu lub wypłaceniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności.

Sąd powołał przepis art. 118 ust. 1 – 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zgodnie z którym organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji i w tym terminie dokonuje wypłaty świadczenia. Z kolei, w myśl art. 118 ust. 3 ww. ustawy, jeżeli ustalenie prawa lub wysokości świadczenia wymaga przedstawienia dodatkowych dowodów, za datę wyjaśnienia ostatniej okoliczności uważa się datę końcową dodatkowego terminu do przedstawienia niezbędnych dowodów, wyznaczonego przez organ rentowy, albo datę przedstawienia tych dowodów. Sytuację, w której organ rentowy nie ustala prawa do świadczenia lub jego wysokości, lecz czyni to dopiero organ odwoławczy, reguluje przepis art. 118 ust. 1a. W takim przypadku za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu

odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego.

W przedmiotowej sprawie nie budziło wątpliwości Sądu, że organ rentowy wydając decyzję w dniu 08 listopada 2014 r. nie przekroczył 30 dniowego terminu liczonego od dnia wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego stosownie do przepisu art. 118 ust. 1a ww. ustawy, jednak to nie przekroczenie tego terminu miało znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Istota sprawy sprowadzała się do ustalenia, że opóźnienie w przyznaniu świadczenia w prawidłowej wysokości na podstawie wniosku ubezpieczonej z dnia 05 grudnia 2012 r. było następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność (decyzja z dnia 18 lutego 2013 r., znak (...)).

Wbrew stanowisku organu rentowego, które zostało wyrażone zarówno w zaskarżonej decyzji, jak również w odpowiedzi na odwołanie, w ocenie Sądu Okręgowego nie można było uznać, że nieumieszczenie w sentencji wyroku Sądu Apelacyjnego orzeczenia odnoszącego się do odpowiedzialności organu rentowego za opóźnienie w przyznaniu prawa do świadczenia w określonej wysokości, należy traktować równoznacznie z przesądzeniem braku tej odpowiedzialności.

Sąd na podstawie analizy akt emerytalnych wnioskodawczyni uznał, że organ rentowy miał możliwość przyznania prawa do świadczenia w określonej wysokości we własnym zakresie, a więc ponosi odpowiedzialność za jego nieprzyznanie w kwocie ustalonej na mocy wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 14 sierpnia 2014 r. Sąd uznał, że organ rentowy już w dacie wydawania decyzji z dnia 18 lutego 2013 r. mógł sam dokonać prawidłowej oceny niezbędnej do ustalenia świadczenia emerytalnego w prawidłowej wysokości.

W zaskarżonej decyzji z dnia 18 lutego 2013 r. Zakład Ubezpieczeń uznał, że wnioskodawczyni przysługuje emerytura wyliczona na podstawie art. 183 ustawy emerytalnej, czyli tzw. emerytura mieszana, która od dnia 09 lutego 2013 r., tj. od dnia osiągnięcia przez wnioskodawczynię wymaganego wieku emerytalnego wynosiła 1.570,75 zł. Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 14 sierpnia 2014 r. wskazał, że ubezpieczonej przysługiwało prawo do złożenia wniosku o ponowne wyliczenie wysokości emerytury w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego w trybie art. 53 ust. 4 ustawy, gdyż przeliczenie świadczenia określone w tym przepisie znajduje zastosowanie do sytuacji, gdy ubezpieczony pobierał wcześniej rentę lub emeryturę. Wnioskodawczyni spełniła wszystkie wymogi określone w tym przepisie i z tego powodu organ rentowy powinien przyznać jej emeryturę w najkorzystniejszym wariantcie.

Kierując się treścią wniosku E. L. z dnia 05 grudnia 2012 r. Sąd przyznał wnioskodawczyni prawo do odsetek z tytułu nieterminowo wypłaconego świadczenia w należnej wysokości od dnia 05 stycznia 2013 r.

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy zaskarżając wyrok w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię, a w szczególności art.118 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i art.85 ust.1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez przyznanie wnioskodawczyni prawa do odsetek z tytułu nieterminowo wypłaconego świadczenia, w sytuacji, gdy opóźnienie w przyznaniu lub wypłaceniu świadczenia wnioskodawczyni nie było następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność.

Wskazując na powyższy zarzut organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku, oddalenie odwołania i zasądzenie od wnioskodawczyni na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych względnie z ostrożności procesowej o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja organu rentowego była uzasadniona jedynie w niewielkim zakresie - co do daty początkowej, od której należy liczyć odsetki. Natomiast w pozostałej części była bezzasadna.

Sąd Apelacyjny w całości podziela prawidłowe ustalenia faktyczne Sądu I instancji oraz jego wywód prawny przedstawiony w uzasadnieniu wyroku. Wbrew stanowisku apelacji nie doszło w niniejszej sprawie do naruszenia prawa materialnego, ponieważ do niewadliwie ustalonego stanu faktycznego Sąd I instancji zastosował w odpowiedni sposób przepisy art. 118 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 z późn. zm.) oraz art. 85 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1442 z późn. zm.), dokonując ich prawidłowej wykładni.

Zgodnie z art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych jeżeli organ rentowy - w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów albo umów międzynarodowych - nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia, jest obowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości odsetek ustawowych określonych przepisami prawa cywilnego. Jednocześnie w myśl art. 118 ust. 1 i 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji. Jednak w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego (przede wszystkim sądu ubezpieczeń społecznych) za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Powołanych przepisów nie można interpretować w oderwaniu od utrwalonego w tym zakresie orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 11 września 2007 r. w sprawie P 11/07, który rozstrzygał o zgodności art. 118 ust. 1a z Konstytucją. W uzasadnieniu powołanego wyroku Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że przez pojęcie „wyjaśnienie ostatniej niezbędnej okoliczności” z art. 118 ust. 1a należy rozumieć wyjaśnienie ostatniej okoliczności koniecznej do ustalenia samego istnienia prawa wnioskodawcy do świadczenia. Stąd też 30-dniowy termin na wydanie decyzji w sprawie świadczenia i jego wypłaty w razie, gdy prawo do świadczenia zostało ustalone przez sąd, powinien być liczony od dnia doręczenia wyroku sądu tylko wtedy, gdy ustalenie prawa do świadczenia dopiero w postępowaniu sądowym nie było następstwem okoliczności, za które ponosi odpowiedzialność organ rentowy. W przeciwnym wypadku, gdy opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczenia było spowodowane okolicznościami, za które odpowiada organ rentowy, termin ten będzie liczony od dnia, w którym organ rentowy, gdyby działał prawidłowo, powinien był ustalić prawo do świadczenia. W podobny sposób interpretuje cyt. art. 118 ust. 1a Sąd Najwyższy. W jego orzecznictwie przyjmuje się bowiem, że do wyłączenia obowiązku wypłaty odsetek nie jest wystarczające wykazanie, że organ rentowy nie ponosi winy w powstaniu opóźnienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z 7 października 2004 r., II UK 485/03, OSNP 2005, Nr 10, poz. 147). W wyroku z 25 stycznia 2005 r., I UK 159/04 (OSNP 2005, Nr 19, poz. 308), Sąd Najwyższy przyjął, że wydanie przez organ rentowy niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia w sytuacji, gdy było możliwe wydanie decyzji zgodnej z prawem, zwłaszcza gdy ubezpieczony wykazał wszystkie przesłanki świadczenia, oznacza, że opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność, choćby nie można było mu zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy podniósł też, że wówczas, gdy organ rentowy w chwili wydania zaskarżonej decyzji miał wszystkie potrzebne dane pozwalające na wydanie decyzji zgodnej z prawem, a po stronie ubezpieczonego nie występował obowiązek wykazania żadnych innych okoliczności uzasadniających jego wniosek, to dla obowiązku zapłaty odsetek za opóźnienie w wypłacie świadczenia nie mogą mieć znaczenia okoliczności dotyczące przebiegu postępowania sądowego, zwłaszcza gdy w tym postępowaniu nie ustalono żadnych nowych przesłanek wypłaty świadczenia, których wykazanie ciążyło na ubezpieczonym, a które nie były znane (nie mogły być znane) organowi rentowemu. W uzasadnieniu wyroku z 21 czerwca 2012 r. w sprawie III UK 110/11 Sąd Najwyższy wywodził, iż w celu ustalenia, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienie spowodowane błędem w ustaleniach faktycznych, konieczne jest wykazanie, że w przepisany termin ZUS nie dysponował materiałem umożliwiającym przyznanie świadczenia. W takiej sytuacji Sąd Najwyższy podkreślił jednak konieczność uwzględnienia tego, czy organ rentowy w ramach swoich kompetencji i nałożonych obowiązków poczynił wszystkie możliwe ustalenia faktyczne i wyjaśnił wszystkie okoliczności konieczne do wydania decyzji. Jeżeli bowiem zmiana decyzji w postępowaniu odwoławczym będzie uzasadniona ustaleniami co

do takich okoliczności, które nie były i nie mogły być znane organowi rentowemu, to nie będzie podstaw do uznania, iż opóźnienie jest następstwem okoliczności, za które ponosi on odpowiedzialność (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2009 r., I UK 345/08, OSNP 2010, nr 23-24, poz. 293).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, trzeba podkreślić, że Sąd Okręgowy prawidłowo ocenił, ustalony w oparciu o dokumentację ZUS, stan faktyczny. Nie ulega wątpliwości, że wydając decyzję z dnia 18.02.2013 r. ustalającą wysokość emerytury wnioskodawczyni, zmienioną następnie wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 14.08.2014 r., organ rentowy dysponował wszystkimi danymi, które w sposób prawidłowy pozwalały na wyliczenie świadczenia. Sąd Apelacyjny zmieniając zaskarżoną decyzję nie orzekał w oparciu o nowe dowody, a spór w sprawie dotyczył zastosowania właściwych przepisów. Błąd w wykładni lub niewłaściwym zastosowaniu prawa jest popełniany wówczas, gdy na podstawie prawidłowo i kompletnie zebranego materiału dowodowego i po ustaleniu niezbędnych okoliczności organ rentowy wydaje decyzję odmawiającą ustalenia prawa, ponieważ błędnie dokonuje interpretacji obowiązujących regulacji w przedmiotowym stanie faktycznym. W takiej sytuacji sąd nie uzupełnia ustaleń faktycznych dokonanych przez organ rentowy. Jeżeli zatem organ rentowy dokonał nieprawidłowej wykładni lub błędnego zastosowania prawa, to ubezpieczonemu należą się odsetki od kwoty świadczenia przyznanego wyrokiem sądu, liczone od upływu terminu, w którym organ rentowy powinien był wydać prawidłową decyzję uwzględniającą wniosek.

Niemniej należy podzielić podniesiony w apelacji zarzut niewłaściwego ustalenia daty początkowej wypłaty odsetek na dzień 5.01.2013 r. Wniosek o emeryturę został złożony w dniu 5.12.2012 r., jednakże wiek emerytalny wnioskodawczyni osiągnęła w dniu 9.02.2013 r. i od tej daty było możliwe przyznanie świadczenia. Skoro decyzja została wydana w dniu 18.02.2013 r., to dopiero od następnego dnia organ rentowy pozostawał w zwłoce z wypłatą świadczenia. Trudno bowiem przyjąć, że organ rentowy był w zwłocie z wypłatą świadczenia do którego wnioskodawczyni jeszcze nie miała prawa.

W związku z powyższym w oparciu o przepis art. 386 § 1 k.p.c. orzeczono jak w punkcie I, oddalając dalej idącą apelację w punkcie II jako bezzasadną w oparciu o przepis art. 385 k.p.c.

SSA Irena Różańska-Dorosz SSA Monika Kiwiorska-Pajak SSA Elżbieta Kunecka

R.S.